

Community Participation in Ecotourism in the Chiang Khan Walking Street Area, Chiang Khan District, Loei Province

Ittiphon Phonsa¹, Sunisa Sujimongkol¹, Pimfun Chamnan^{2*}

Received: 13/6/2025, Revised: 11/7/2025, Accepted: 12/7/2025

Abstract

The objective of this quantitative research was to assess the level of community participation in ecotourism in the Chiang Khan Walking Street area, located in Chiang Khan District, Loei Province. The research employed a questionnaire as the primary data collection tool, with a total of 404 respondents who were local residents living in the Chiang Khan Walking Street area, Chiang Khan District, Loei Province. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that most respondents were male, aged between 20 and 30 years, married, held a bachelor's degree, worked in government or state enterprise sectors, had a monthly income between 15,001 and 20,000 baht, and had resided in the community for 21 – 30 years. Regarding community participation in ecotourism, the highest level of participation was found in practical involvement, with a mean score of 4.18 (high level). This was followed by benefit-sharing participation with a mean of 3.47 (high level), decision-making participation with a mean of 3.26 (moderate level), and evaluation participation with a mean of 3.04 (moderate level).

Keywords: Ecotourism; Community participation; Chaing Khan walking street

¹ Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University 42000

² Independent Scholar

* Corresponding author, email: pimfun.l23@gmail.com

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

อิทธิพล พลชา¹, สุนิสา สุจิมนคล¹, พิมพันธ์ ชำนาญ^{2*}

วันรับบทความ: 13/6/2025, วันแก้ไขบทความ: 11/7/2025, วันตอบรับบทความ: 12/7/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคานอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 404 ชุด ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 20 – 30 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน 21 – 30 ปี และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปานกลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง)

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์; การมีส่วนร่วมของชุมชน; ถนนคนเดินเชียงคาน

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 42000

² นักวิชาการอิสระ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ติดต่ออีเมล pimfun.l23@gmail.com

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับเกือบทั้งประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เติบโตจนกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว ในยุคปัจจุบันการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมเป็นอย่างมากโดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งให้สอดคล้องกับกระแสของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Pamorn & Tantiwipawin, 2021) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คำนึงถึงความยั่งยืนของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความอยู่รอดของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในการทำงานเป็นมิตร (Nititornmetha et al., 2021) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการสงวนรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในถนนคนเดินเชียงคานให้มีสภาพคงเดิม ดูแลปกป้องให้อยู่กับชุมชนได้นานที่สุด

จังหวัดเลย มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากยังนำเสนอเพียงแค่จุดสำหรับการท่องเที่ยวเพียงบางจุดที่โดดเด่นเท่านั้น หากมีการนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ดี จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก จะทำให้มีรายได้สู่ธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนในจังหวัดเลยและจังหวัดใกล้เคียงได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและท้องถิ่นในการวางรากฐานทางการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงการประชาสัมพันธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลยที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (Phramaha Thiwakorn Khatiyasiri, 2020) ซึ่งการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีโอกาสนสูงที่จะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลาย ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ถนนคนเดินเชียงคาน จังหวัดเลย ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่เดิมนั้นพื้นที่อำเภอเชียงคานได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่แรกโดยใช้แก่งคุดคู้เป็นจุดขาย ด้วยความได้เปรียบในด้านสภาพภูมิศาสตร์ในพื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขง ทำให้เหมาะสำหรับการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นจุดขายของเมืองเชียงคานในปัจจุบันกลับเป็นเรื่องของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเรียบง่ายของชุมชนถนนคนเดินเชียงคานบริเวณถนนชายโขง รวมไปถึงความเป็นอดีตที่ยังคงกลิ่นอายของเมืองเก่าที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงมานานกว่า 100 ปี อาคารไม้หลังเก่ามากมายตั้งอยู่ริมฝั่งโขง สะท้อนให้เห็น “ภาพของเมือง

เก่าแก่” ที่ยังคงยืนหยัดอยู่ได้ในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีร่องรอยของโรงเรียน โรงแรม และโรงภาพยนตร์ ยังคงปรากฏให้เห็น สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความรุ่งเรืองของเมืองเชียงคานในอดีตได้เป็นอย่างดี ถนนชายโขงนั้นนับได้ว่าเป็นความมั่งคั่งของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ากับชุมชนท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นจะถูกนำเสนอผ่านรูปแบบการใช้ชีวิต และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ และแสดงออกผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีสิ่งประดิษฐ์ และรูปแบบอื่น ๆ จึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ทำให้สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวและช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้ (Meekaeo, 2012)

จากปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่พบว่า ถนนคนเดินเชียงคานยังขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลเพื่อปกป้องปัญหาที่เกิดจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมถึงประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวและขาดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ชุมชนบ้านไม้เก่าโบราณของถนนคนเดินเชียงคาน ดังนั้น การศึกษาค้นคว้านี้ มุ่งเน้นฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน โดยศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของถนนคนเดินเชียงคาน ทั้งด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติ ให้อยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น จึงไม่ได้จำกัดแค่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการได้ช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (Luksanasiri et al., 2014) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ ไม่ทำร้ายธรรมชาติและโลก โดย Forngolf (2022) ได้สนับสนุนแนวคิดของ Luksanasiri et al. (2014) ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือบางครั้งเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงแหล่งธรรมชาติ หรือแหล่งวัฒนธรรมอันมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของสถานที่นั้น ๆ โดยที่ไม่ก่อให้เกิดการรบกวน หรือความเสียหายต่อธรรมชาติ หรือระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันยังเป็นการช่วยส่งเสริมวิถีชุมชน

โดยรอบให้มีคุณภาพชีวิต หรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดียิ่งขึ้น นับเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยมีจุดเด่นตรงที่นอกจากจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวลักษณะหนึ่งแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือกลุ่มคนในท้องถิ่น ให้มีความมั่นคง และยั่งยืนมาก

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่ชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิด ความสร้างสรรค์และความชำนาญ ช่วยรับผิดชอบช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรม เกิดการพัฒนา อนุรักษ์ และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ (Phonsri, 2004; Suwan, 2006) โดย Komil (2010) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญของนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญของชุมชนทั้งในส่วนบุคคลและกลุ่มคน มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรของอำเภอเชียงคานทั้งสิ้น 10,203 คน (Loei Provincial Statistical Office, 2023) ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรกลุ่มนี้มาคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการแทนค่าในสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973) และกำหนดค่าคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 404 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ทํานาอาศัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักของ Likert โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมของชุมชน	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนสำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ยในการสรุปผล โดยการหาพิสัยของคะแนนเฉลี่ย (Srisa-ard & Nilkaen, 1992) มีวิธีการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ช่วงระหว่างชั้นเท่ากับ 0.8 คะแนน แล้วนำมาจัดช่วงคะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์ความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยในช่วง	4.21 - 5.00 = มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	3.41 - 4.20 = มีระดับการมีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	2.61 - 3.40 = มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	1.81 - 2.60 = มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	1.00 - 1.80 = มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจสอบทางด้านความเที่ยงตรง โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามวัตถุประสงค์ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้น ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (reliability test) โดยทดลองเก็บข้อมูล (try out) จากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเหมือนประชากรในการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha

coefficient) โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการยอมรับพิจารณาค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าเท่ากับ 0.98 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 สํารวจข้อมูลต่าง ๆ เบื้องต้น โดยการลงพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทราบเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของถนนคนเดินเชียงคาน กิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจภายในถนนคนเดินเชียงคาน รูปแบบการเดินทางและเส้นทางการเข้าถึงถนนคนเดินเชียงคาน บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับถนนคนเดินเชียงคาน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูลเป็นต้น

4.3.2 ติดต่อและนัดหมายบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับถนนคนเดินเชียงคาน เพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่ในการเก็บข้อมูลและขอข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปแจกให้กับประชาชนทั่วไปในถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 404 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก

4.3.4 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 404 ตัวอย่าง จากประชาชน ที่อาศัยในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แล้วทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ จากนั้นจึงทำการแปลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 404 คน เป็นเพศชาย จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 เป็นเพศหญิงจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 ตามลำดับ

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมา คือ อายุ 41 -50 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 และอันดับสุดท้าย คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 ตามลำดับ

สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมา คือ สถานภาพโสด มีจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 และสุดท้าย คือ สถานภาพหย่าร้าง/หม้าย มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 ระดับประถมศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และอันดับสุดท้าย คือ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 พนักงานบริษัท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 รับจ้างทั่วไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 และอันดับสุดท้าย อาชีพเกษตรกร จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมา คือ รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 รายได้มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และอันดับสุดท้าย คือ รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามพักอาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาพักอาศัย 21 – 30 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ ระยะเวลา 10 – 20 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 ระยะเวลาต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ระยะเวลามากกว่า 40 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 และอันดับสุดท้าย คือ ระยะเวลา 31 – 40 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับ = 3.48 (ระดับมาก) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปานกลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ค่าเฉลี่ย = 3.35 (ระดับปานกลาง)

รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การจัดกิจกรรม การให้ข้อมูล ข่าวสาร เป็นต้น ค่าเฉลี่ย = 3.25 (ระดับปานกลาง) และการมีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ถนนคนเดินเชียงคานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย = 3.25 (ระดับปานกลาง) และอันดับสุดท้าย การมีส่วนร่วมในการมีโอกาสมือ ลมดีให้มีการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 3.18 (ระดับปานกลาง) และกิจกรรมถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 3.18 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน เป็นต้น มากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.30 (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด และความสวยงามเป็นระเบียบภายใน ถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 4.28 (ระดับมากที่สุด) และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัยเพื่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีขึ้นในถนนคนเดินเชียงคาน เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เป็นต้น ค่าเฉลี่ย = 4.02 (ระดับมาก) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคาน มากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.49 (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ถนนคนเดินเชียงคานเป็นสถานที่ที่ทำให้ได้พักผ่อนหย่อนใจ ค่าเฉลี่ย = 4.34 (ระดับมากที่สุด) และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการได้รายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 2.77 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคาน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย = 3.09 (ระดับปานกลาง) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดูแลการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมโครงการ สถานที่ท่องเที่ยวของถนนคนเดินเชียงคาน มีค่าเฉลี่ย = 3.05 (ระดับปานกลาง) และอันดับสุดท้าย การมีส่วนร่วมติดตามดูแลผลประโยชน์ของถนนคนเดินเชียงคานที่ควรได้รับการดำเนินโครงการ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 3.00 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

6. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอ เชียงคาน จังหวัดเลย สรุปผลได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน โดยมีค่าเฉลี่ย ภาพรวมอยู่ในระดับ = 3.48 (ระดับมาก) เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปาน

กลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukcharoen (2017) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ภาคเหนือ ชุมชนมีส่วนร่วมมากในกิจกรรมปฏิบัติและการได้รับผลประโยชน์ แต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanasin (2010) กล่าวว่า การประชุมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannaosote (2022) กล่าวว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanasin (2010) กล่าวว่า ชุมชนมีความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวของตน และการเข้ามาของนักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิด “ความรู้สึกมีคุณค่า” และ “ภาพลักษณ์ที่ดี” ต่อชุมชนประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาและส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannaosote (2022) กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินแสดงให้เห็นว่าชุมชนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน แต่ยังรวมถึงการสะท้อนความคิดเห็นและการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khamkaew (2017) กล่าวว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชุมหารือกับภาครัฐ การเสนอแนวทางการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chansawang (2017) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านผลประโยชน์และการปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการตัดสินใจและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

7. องค์ความรู้ใหม่

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติอย่างรอบด้าน โดยจากการศึกษาที่ถนนคนเดินเชียงคาน พบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการ

ตัดสินใจ การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในการเป็น “เจ้าของร่วม” ของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และความพึงพอใจที่ได้รับจากการต้อนรับ นักท่องเที่ยว ยังเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ และประเมินผล การดำเนินงานของ ภาครัฐ จะช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีความยั่งยืนในระยะยาว

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

8.1.1 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการ และตัดสินใจในประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรและวิถีชีวิตของท้องถิ่น

8.1.2 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรให้ชุมชนมีบทบาทในการริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นมีบทบาทในการริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

8.1.3 การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด

8.1.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของ ภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากจะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสากล ควรทำวิจัยเพิ่มเติมกับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยวต่างจังหวัด และบริษัทนำเที่ยว เพื่อจะได้รับทราบมุมมองที่หลากหลาย จะได้สามารถนำไปพัฒนาให้ครบทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- Chansawang, N. (2017). *Public participation in local development of the Nong Ya Lat Subdistrict Administrative Organization, Sisaket Province*. [Unpublished master's thesis]. (in Thai). Sisaket Rajabhat University.
- Fornolf. (2022, May 9). *11 healthy tourism places for a perfectly healthy lifestyle*. <https://www.charnveeresortkhaoyai.com/th/healthy-tourism-places/>
- Khamkaew, N. (2017). *Community participation in the development of ecotourism in Chiang Dao Subdistrict, Chiang Dao District, Chiang Mai Province*. (in Thai). [Unpublished master's thesis]. Chiang Mai University.
- Komil, I. (2010). *Ecotourism models: A case study of Ban Wang Nam Mok, Sri Chiang Mai District, Nong Khai Province*. Office of the National Culture Commission.
- Luksanasiri, K., Pantaneeya, S., & Jankao, S. (2014). Strategies for developing ecotourism in riverside communities: A case study of Ladchado Market, Phak Hai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Phranakhon Rajabhat research journal*, 9(2), 1-15. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/view/42082
- Meekaeo, N. (2012). *Chai Khong Road in Chiang Khan: The commodification of culture for tourism in Chiang Khan District, Loei Province*. (in Thai). [Unpublished master's thesis]. Khon Kaen University.
- Nititornmetha, P., Sengnet, P., Suwannakan, C., & Sirisatidkid, C. S. (2021). Development of charcoal briquette products from the leftover Krajoed scraps in the community: case study of Ban Sai Khanun Community, Krong Sub-district, Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of knowledge exchange*, 2(2), 1-16. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jke/article/view/253163/170654>
- Pamorn, N., & Tantiwipawin, P. (2021). Management of community resources to allow tourists to experience the traditional way of life: A case study of local communities at Amphawa floating market Samut Songkhram province. *Journal of Rangsit graduate studies in Business and social sciences*, 7(2), 106-118. <https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jdbs/article/view/2611/1874>
- Phonsri, S. (2004). *Community development theory and principles* (5th ed). (in Thai). Odean Store.

- Phramaha Thiwakorn Khattiyasiri. (2020). *The conservation tourism management of Mueang Kai Sub-District, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. (in Thai)*. [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. e-thesis central library. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/2423>
- Srisa-ard, B., & Nilkaen, B. (1992). *Basic statistics for research. (in Thai)*. Suweeriyasarn.
- Sukcharoen, J. (2017). *Community participation in ecotourism in Northern Thailand. (in Thai)*. [Unpublished master's thesis]. Chiang Mai University.
- Suwan, M. (2006). *Environmental Management: Principles and Concepts. (in Thai)*. (n.p.)
- Wattanasin, U. (2010). *The impact of tourism on community lifestyle: A case study of Chiang Khan District, Loei Province. (in Thai)*. [Unpublished master's thesis]. Khon Kaen University.
- Wannaosote, W. (2022). *OTOP Nawatwithi community-based tourism management model for sustainable community development. (in Thai)*. [Doctoral dissertation, Silpakorn University] DSpace JSPUI. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3960>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rded)*. New York: Harper and Row.